

Комнатний Сергій Олександрович,
Голова Правління Державного фонду
сприяння молодіжному житловому
будівництву, кандидат педагогічних наук

**ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ПРАВА НА ЖИТЛО В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
МІЖНАРОДНИХ НОРМ ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНЕ
ЗАКОНОДАВСТВО**

У міжнародному праві прав людини визнається право кожного на достатній життєвий рівень, у тому числі на достатнє житло. Достатнє житло було визнано в якості частини прав на достатній життєвий рівень у Загальній декларації ООН з прав людини 1948 року та в Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 року.

Аналіз міжнародних норм права та окремих рішень Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи дає бачення необхідності розуміти право на достатнє житло набагато ширше ніж просто право на дах над головою. Право на достатнє житло передбачає наявність та реалізацію комплексу прав та свобод людини, таких як: гарантованість проживання, реституцію, рівний та недискримінаційний доступ до житла, участь в прийнятті рішень пов'язаних з житловими правами як на національному, так і на регіональному рівні.

Право на достатнє житло це не право власності, його слід розуміти ширше ніж право володіти, оскільки воно охоплює права, не пов'язані з володінням, а покликане забезпечити кожному безпечне та достойне місце проживання.

Міжнародні норми права та прагнення міжнародних організацій орієнтовані на сприяння розробки таких національних політик в галузі житлових прав, які надають підтримку послідовній реалізації права на достатнє житло для всіх у якості однієї зі складових права на задовільний рівень життя. При цьому акцент не ставиться на зобов'язання держав на надання житла безкоштовно у власність. Філософія міжнародних норм права спрямована на захист права власності на житло та на необхідність створення доступних та достойних умов життя для всіх.

У Конституціях багатьох країн світу прямо зазначається про право на достатнє житло або про загальну відповідальність держави по забезпеченню громадян достатнім житлом. Україна не виключенням, Стаття 47 Конституції України гарантує кожному право на житло, держава бере на себе зобов'язання створити умови, за яких кожен громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, держава та органи місцевого самоврядування беруть на себе зобов'язання надати житло безкоштовно або за доступну для них плату. Конституція гарантує, що ніхто не може бути примусово

позбавлений житла інакше, як на підставі закону або рішення суду. При цьому основний Закон держави не містить зобов'язань держави надати житло для всіх у власність, як це трактує або розуміє переважна більшість громадян. Тракткування права на житло в розумінні суспільства пов'язане з ментально-історичними аспектами реалізації радянської житлової політики, і не безпідставно. Ми маємо діючий житловий Кодекс Української РСР, прийнятий ще у 1983 році, який сповідує ленінські ідеї побудови комуністичного суспільства та реалізує розроблену Комуністичною партією програму житлового будівництва, яка за своєю суттю не відповідає сьогоднішнім економічним можливостям держави. Справедливо зазначити, що й радянська система забезпечення житлом громадян, яка частково працює і сьогодні, не передбачає безкоштовного надання житла у власність. Але розпочатий процес приватизації житлового фонду у 90-х роках, який триває і до нині, повністю змінює філософію права на житло. Чинне законодавство, крім широких прав громадян на житло та обов'язку держави по його наданню, майже не містить положень щодо обов'язків громадян в сфері житлового господарства. Такий дисбаланс прав та обов'язків стримує реалізацію програм соціального житла та не спонукає до формування психології відповідального користувача житлом та послугами які з цим пов'язані.

Така різновекторність державної житлової політики без збалансування прав та обов'язків громадян та обґрунтованих, соціально-справедливих зобов'язань держави призводить до того, що значна маса населення відзначає незадовільний стан їх житлових умов як у плані доступності, так і в плані безпеки, достатності та адекватності. Законодавчо закріплений інститут соціального житла в країні не сформовано в достатньому обсязі, методи його розподілу не прозорі, а доступний для малозабезпечених верств населення ринок орендного житла відсутній взагалі.

Досягнення сталого розвитку щодо можливості отримати / придбати достатнє та адекватне житло потребує зусиль на рівні державної влади та регіональних влад, спрямованих на розробку сучасної житлової стратегії.

Обов'язок держави ділиться на три категорії:

1) обов'язок поважати, тобто утримуватися від прямого чи не прямого втручання в здійснення права на достатнє житло;

2) обов'язок захищати, що потребує від держави попередження втручання третіх осіб у здійснення права на достатнє житло;

3) обов'язок здійснювати, що потребує від держави прийняття відповідних законодавчих, адміністративних, бюджетних, судових та інших заходів для забезпечення повної реалізації права на достатнє житло [Верховний комісар ООН з прав людини. Право на достатнє житло. Викладення фактів № 21/Rev.1].

Державна стратегія має полягати у зміні парадигми бачення та практичної реалізації житлової політики як складової національних

політик, що передбачають перелік узгоджених дій, спрямованих на визначення проблеми, планування заходів впливу на її вирішення та моніторингу досягнутих результатів.

Таким чином можна стверджувати, що поняття «житлова стратегія» має ширше значення, ніж «житлова політика» та «житлові програми», та базується на концепції суспільних трансформацій, які необхідно враховувати. В рамках стратегії відбувається синхронізація ряду нормативно-правових актів, політик та рішень, орієнтованих на задоволення потреб у сфері житла. Метою стратегії має стати не лише забезпечення житлом, а й усунення нерівностей в існуючих системах щодо практичної реалізації цього конституційного права.

Список використаних джерел

1. Орна Розенфельд. Соціальне жильє в регионе ЕЭК ООН: модели, тенденции, вызовы. Нью-Йорк и Женева, 2018.
2. ООН. Национальный обзор жилищного хозяйства и землепользования: Украина. Нью-Йорк и Женева, 2013.
3. Державна служба статистики України та Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Цілі сталого розвитку: Україна-2019. Київ, 2019.

Кондратьєв Ігор Михайлович,

доцент кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, кандидат філософських наук

АНТРОПОЛОГО-ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНА ПАРАДИГМА ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Застосування в пізнанні права антрополого-екзистенціальної методологічної парадигми доповнює його філософсько-раціоналістичне усвідомлення. Якщо у

Філософському раціоналізмі розкута воля людини лише постулювалася, то філософсько-антропологічні дослідження обґрунтовують її буттєву передумову. В основі права як форми суспільної свідомості знаходиться свобода волі, вибору. Якщо свобода волі – природний стан людини, тоді й право є її природною властивістю. Порушувати право як свободу волі означає порушувати справедливість від природи.

Філософська антропологія та екзистенціальна методологія виходить із того, що людина є тілесно-духовною істотою, що зумовлює її властивості. Дуже добре сутність проблеми виражено в філософії Ф. Ніцше: « У людини тваринне і творче злиті воедино: в людині є матеріал, уламок, надлишок, глина, бруд, безглуздя, хаос; але в людині є і творець, різьбяр, твердість молота – чи розумієте ви таке протиріччя? І чи розумієте ви, що наша жалість стосується до « тваринного » в людині, до того, що повинно бути поламане, розірване, вичищене?»